

Evidenčný list pamätihodnosti mesta

VAJ-1B-4

Mesto: Bratislava
Mestská časť: Bratislava - Vajnory
Adresa:
Adresa popisom:
Typ pamätihodnosti: kategória 1A – hmotná huteľná
Názov pamätihodnosti: **Vajnorský ornament**
Foto:

Popis: Vajnory patria medzi tie malokarpatské obce, v ktorých bola rozšírená ľudová maliarska výzdoba ohnísk, domov ale aj nábytku. Výzdoba ohnísk bola obľúbená predovšetkým v druhej polovici 19. storočia, kedy došlo k prebudovaniu siení s otvoreným ohnískom na kuchyňu so šporákom. Keď došlo k prestavbe ohnísk a premene siene na kuchyňu so zakrytou povalou, priestor stratil svoju funkciu a stal sa vhodným objektom pre efektívnu maliarsku výzdobu, ktorú si robili vajnorské ženy samy. Pôvodne sa maľovalo na žltú hlinku, cez ktorú sa prstami maľovali vápnom biele ornamente. Viacfarebné ornamente sa prvýkrát objavujú v roku 1880. Ako výzdobné prvky sa používali hlavne kvety, jabĺčka, vtáčiky, hrozno a iné. Najcharakteristickejšie sú motívy rastlinné a zvieracie - s obľubou znázorňujú rôznych vtáčikov pričom najčastejšie sa vyskytuje pelikán kŕmiaci mláďatá svojou krvou. Obľúbené sú aj rozličné puky, ružičky, tulipány, hrozno, guľaté ružičky, špicaté ruže, puk s lístkom a rozličné iné časti a prvky rastlín. Ako napríklad *šiška, kuásek, jatelinka, jabúčko, kafky, klučky, džbánek, kiřica...* Používali sa práškové farby rozrábané v mlieku a nanášané štetčkami na predkreslené vzory.

Maľby neboli vo všetkých domoch. Výzdoba závisela od výtvarného cítienia gazdinej. Mnoho sa ich snažilo skrášliť interiér domu a ak to samy nevedeli tak si zavolali niektorú vychýrenú maliarku. Jednou z významných maliarok bola aj národná umelkyňa **Katarína Brúderová**, ktorá svojimi dielami vyzdobila aj tri lunety v slovenskom národnom múzeu v Turčianskom sv. Martine.

Vajnorský ornament našiel svoje miesto nielen na stenách domov, kde v rozličných podobách pretrváva dodnes, ale aj na krasliciach, keramike a výšivke ľudového či sakrálneho odevu.

Literatúra a pramene:

1. Naše Vajnory – monografia (BA 2008)
2. <http://www.sikovnerucicky.estranky.sk/clanky/vajnorske-ornamenty/historia-vajnorskych-ornamentov>

Evidenčný list vyhotovila : PhDr. Jana Hamšíková, MÚOP

Foto: PhDr. J.Hamšíková

Dátum: apríl 2010